

Ramūno Danisevičiaus fotografija

Apie Sauliaus Saladūno fotografijų parodą **PLOKŠTUMOS**

Marsas Vilniuje

Pastaruoju metu esame sužavėti žiniasklaidoje išplatintomis Marso planetos fotografijomis. Jau nuo 2006 m. aplink Marsą skrieja „Mars Reconnaissance Orbiter“ (MRO) zondas, kuris stebimus vaizdus nepertraukiamai fiksuoja MRO borte integruota didelės skiriamosios gebos eksperimentinė fotosistema HiRISE. Būtent ši sistema mums suteikia galimybę išplėsti fotografinio vaizdo sampratą ir pamatyti tai, kas iki šiol buvo modeliuojama tik fantastiniuose trimatės skaitmeninės grafikos kūriniuose.

Neįtikėtino grožio, keistumo, spalvų, faktūrų ir reljefų kosminiai peizažai nukelia vaizduotę anapus pažįstamo laiko ir erdvės, anapus įprastos gravitacijos ir nurodo dar nepažinių, bet galimų horizontų perspektyvas. Šie vaizdai žadina vaizduotę, o įgyta patirtis išlaisvina mus iš konkrečios teritorijos, iš kūniškos patirties kiauto bei jungia smegenų neuronus keistomis kombinacijomis, kurios sukuria begalybės pojūtį ir budina prislopusį pažinimo troškulį.

Kita vertus, tai labai tolimi vaizdai – abstraktūs ir kaleidoskopiški. Tai nerealistinių spalvų, ledinių atspindžių, geometrinės ritmikos, sudėtingų briaunų ir įdubų ornamentuotės. Tokių vaizdų sukeltą euforiją labai greitai pakeičia nuojauta, kad tai kitas, svetimas pasaulis. Jis ne mūsų. Už jo yra dar nuostabesni kristaliniai peizažai ir purpurinės kosmoso šviesos. Tačiau mūsų gyvenimiškas laikas per trumpas šių horizontų akivaizdoje. Juo labiau, kad tyrinėti dar yra ką ir čia pat, pakeliui į darželį, savo kontorą ar auditoriją.

Šias mintis man sukėlė neseniai sukurtas panevėžiečio fotografo Sauliaus Saladūno fotografijų ciklas „Plokštumos“. Fotografas, kaip tikras archeologas ir apleistų statinių žvalgas, iššniukštinėjo, išlandžiojo, perėjo ir perlipo senuosius Vilniaus kvartalus ir sukūrė neįtikėtinai estetišką, abstrakčių fotografijų seriją. Šiame naujame autoriaus cikle man įdomiausia yra tai, kaip mums kasdien matomas, laiko nušiurentas Vilniaus senamiesčio sienos fragmentas transformuojasi į begalybėje nutolusį, jau minėtą Marso peizažą.

Tiksliau, tai būtų nebe kosmoso tema, bet nutolę istorijos labirintai. Įdėmiau pažiūrėjus į šias itin tapybiškas kompozicijas, vaizduotoje galima pradėti lukštenti kultūrinius sienų sluoksnius, tyrinėti tinko, dažų, piešinių sąšaukas, persiklojimus ir persiliejumus, įsigėrimus ir įtrūkius. Galima būtų užduoti klausimą, ką atidengia šios dažų plutos? Žinoma, gyvenimų sluoksnius, tylaus mirimo gargaliavimą ir triukšmingos jaunystės riksmą gatvėje, koridoriuje įstrigusio girtuoklio veblenimą ar nedrąsius smuiko garsus palėpėje.

Išsilukštene, atviri ir byrantys sienų dažų sluoksniai išlaisvina ir šių namų garsus ir kvapus, šeimų istorijas ir namų likimus. Grynoji fotografijos abstrakcija jau kitą akimirką tampa labai konkrečiu vietos pasakojimu, išbaigtu ilgaamžio miesto naratyvu.

Kituose Lietuvos miestuose tokio sodraus sienų palimpsesto tikrai neatrasime. Pritrūks dažų ir tinko sluoksnių, neužteks laiko transformuotų spalvų, netikėtų jų dermių, pelėsių ir suodžių lesūros, nesuskaičiuojamų rankų prisilietimų glazūros.

Visi šie laiko nugludinti ar sušiaušti sienų fragmentai yra neįtikėtinai tapybiški. Tiksliau sakant, tokius juos mums atveria autorius. Ypatingai delikatus spalvų balansas, gėstančių, išnyrančių, pridengtų, sugludusių spalvinių dėmių kompozicijos iš toliau labai primena gerai apgalvotą tapytojo kūrinį, labai tvirtą kompoziciją.

Žinoma, tokiam įspūdžiui sukurti padeda autoriaus pastabumas ir tinkamai parinktas didelis formatas, visus dažų pabrinkimus, nutekėjimus ir krešulius išryškinanti aukštos rezoliucijos spauda ir tokiam vaizdai pritaikytas „akvarelinis“ popierius. Žvelgiant į šias fotografijas sumirga visa abstrakčios tapybos istorija. Juo labiau, kad neretai patys tapytojai sėmėsi įkvėpimo iš tokių, laiko nagais išraižytų sienų vaizdų.

Beje, tyrinėjant šias fotografijas iš labai arti, jų semantika keičiasi – tapybiškumui vietą užleidžia itin raizgus, jau grafiškų, mikroskopinių peizažų labirintas. Taip kasdienybės banalybė, nyksmas ir entropija transformuojami į smagius, optinius žaidimus, į linksmas prasmų konversijas ir žvalgybinius nuotykius.

Kas būtų, jeigu mes šituos spalvingus dažų sluoksnius prilygintume namų gyventojų kartoms, jeigu šią persiklojusią, trupantią ir byrančią gelsvų, rausvų tinko, skiedinio, plytų materiją palygintume su vienuolių, pirklių, nuotakų kaulais, jeigu apdegusius dažų sluoksnius prilygintume tarp šių sienų vykusioms gyvenimo dramoms, aistrų ugnims?

Manau, kad tai įmanoma ir pateisinama. Šiose fotografijose labai taikiai sugyvena kultūrinis, gyvenimiškas ir gamtinis sluoksniai. Maišydami tarpusavyje jie kuria šiuos įspūdingus raštus ir primena, kad svarbu ne tik tai, kas toli, bet ir tai, kas yra čia pat, sienoje.

Beje, šios fotografijos priminė kitą garsų sienų archeologą Brassai (Gyula Halász). Mes šį išskirtinį fotomenininką, visų pirma, žinome kaip dekadentiško naktinio Paryžiaus gyvenimo metraštininką, tačiau jis daug metų fotografavo ir Paryžiaus senamiesčio pastatų sienų faktūras, įrežimus, subraižymus, įrašus ir piešinius. Jis tokias sienų faktūras matė kaip savotišką miesto fiziognomiką, kaip miesto dvasios ženklus, kaip pirmųjų, mitologinius simbolius.

Dabar šios jo fotografijos apie tuometinio Paryžiaus dvasią pasako daugiau, negu daugelis to meto gatvės vaizdų ar portretų. Sienos gyvos, jos dejuoja, tyli, mato ir prisimena. Tik kartais ir mums patiems reikia jas išgirsti, pamatyti ir prakalbinti.

Menotirinkas Virginijus Kinčinitis